

19.3.2026

Valtioneuvoston päätös Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hakemukseen lisärahoituksesta vuodelle 2026

Asia

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue on 19.12.2025 hakenut hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021), jäljempänä *rahoituslaki*, 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta riittävien peruspalveluiden turvaamiseen 110,8 miljoonaa euroa vuodelle 2026.

Valtiovarainministeriö on 21.1.2026 asettanut valmisteluryhmän käsittelemään Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen lisärahoitushakemusta. Valmisteluryhmän tehtävä on rahoituslain 11 ja 26 §:n mukaisesti arvioida Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hakeman lisärahoituksen myöntämisen edellytyksiä sekä mahdollisesti tarvittavan lisärahoituksen määrää ja hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Valmisteluryhmän toimikausi oli 28.1.–12.3.2026 ja sen muistio valmistui 9.3.2026.

Valmisteluryhmässä ministeriöt ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue eivät saavuttaneet yhteisymmärrystä hyvinvointialueen lisärahoituksen tarpeesta. Ministeriöt olivat yksimielisiä siitä, ettei alueella ole oikeutta lisärahoitukseen vuonna 2026. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue perusteli lisärahoituksen tarvetta sillä, että rahoituslain mukainen alueen saama valtion rahoitus ei mahdollista alijäämien kattamista määrääjassa, vaan alijäämien kattaminen johtaisi palveluiden vaarantumiseen.

Rahoituslain 26 §:n mukaan valtioneuvosto päättää lisärahoituksesta valtiovarainministeriön esityksestä, joka pohjautuu edellä mainittuun ministeriöiden ja hyvinvointialueen yhteiseen valmisteluun. Päätösesitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäministeriön kanssa.

Päätös

Valtioneuvosto on tänään yleisistunnossaan päättänyt hylätä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hakemuksen lisärahoituksesta vuodelle 2026 rahoituslain

11 §:n perusteella, koska ei ole osoitettu, että rahoituksen taso vuonna 2026 vaarantaisi mainitussa pykälässä tarkoitettulla tavalla perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystalouden tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen alueella ottaen huomioon myös hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät.

Perustelut

1. Sovellettava lainsäädäntö

Rahoituslain 11 §:n mukaan, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystalouden tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueella on oikeus saada rahoituslain 2–4 luvussa säädetyn lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen mainittujen sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi (*lisärahoitus*) ottaen huomioon hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät. Lisärahoitusta koskevaan päätökseen voidaan ottaa palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia ehtoja. Lisärahoitus myönnetään valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta.

Rahoituslain 26 §:ssä säädetään lisärahoituksen myöntämisestä. Valtiovarainministeriö asettaa lisärahoitusta koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveystalouden ministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lisärahoituksen edellytyksiä, tarvittavan lisärahoituksen määrää sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

Rahoituslain 11 §:n perustelujen (HE 241/2020 vp, s. 945) mukaan lisärahoituksen tarvetta koskevan kokonaisarvion tekemisessä hyödynnetään hyvinvointialueiden ohjausprosessissa saatua tietoa sekä muuta ajantasaista tietoa hyvinvointialueen taloudesta ja toiminnasta. Arviointiperusteina ovat muun muassa palveluiden saatavuuden toteutunut kehitys, arviot saatavuuden ongelmista ja hyvinvointialueiden mahdollisuuksista toteuttaa taloutensa ja toimintansa muutoksia sekä hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne.

Lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa tarvittavaa tietoa saadaan rahoituslain 11 §:n perustelujen (HE 241/2020 vp, s. 945) mukaan eri lähteistä. Arvioinnissa käytettäviä hyvinvointialueen lakisääteisten tehtävien järjestämistä ja taloutta

koskevia tietoja saadaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021), pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) ja hyvinvointialueesta annetun lain perusteella ohjaus- ja neuvotteluprosesseissa sekä hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) perusteella hyvinvointialueiden toimittamista taloustiedoista (tilinpäätös-, osavuosikatsaus- ja kustannustiedot). Myös muuta hyvinvointialueiden talouden ja palvelujärjestelmän tilaa kuvaavaa, objektiivisesti arvioiden perusteltavissa olevaa tietoa, voidaan hyödyntää arvioinnissa.

Perustuslakivaliokunta (PeVL 17/2021 vp, s. 24, PeVL 15/2018 vp, s. 24) on pitänyt hyvinvointialueen oikeutta lisärahoitukseen merkityksellisenä suhteessa hyvinvointialueiden rahoitusperiaatteen toteutumiseen sekä valtion viimekätiseen velvollisuuteen turvata perusoikeuksien toteutuminen. Perustuslain mukaiseen perusoikeuksien toteuttamisveloitteeseen kuuluu valtion vastuu huolehtia siitä, että perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitetuilla alueilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään (PeVL 26/2017 vp, s. 22, ks. myös PeVL 10/2015 vp ja PeVL 37/2009 vp). Budjettirajoitteella ei voida rajoittaa lakisääteisten palvelujen saatavuutta (PeVL 26/2017 vp, s. 22–22, ks. myös PeVL 20/2004 vp, PeVL 63/2014 vp, PeVL 19/2016 vp). Sosiaali- ja terveyspalveluissa rahoitusperiaatteen merkitystä korostaa perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukainen turvaamisvelvollisuus. Ratkaisevassa asemassa hyvinvointialueille osoitettujen tehtävien asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa on nimenomaan valtion rahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdentaminen (PeVL 15/2018 vp, s. 21). Hyvinvointialueen rahoituksen riittävyyden ja perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten oikeuksien turvaamisen kannalta merkityksellistä on, että lisärahoituksen saamiseen on edellytysten täytyessä oikeus, eikä myöntäminen riipu tältä osin valtioneuvoston harkinnasta (PeVL 17/2021 vp, s. 24).

Rahoituslain 11 §:n perusteluissa (HE 241/2020 vp, s. 944–945) todetaan, että perustuslain mukainen rahoitusperiaate tässä yhteydessä viittaa erityisesti siihen, että voimavarojen on annettava mahdollisuudet saada lain mukaisesti perustellun tarpeen mukaisesti riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen palvelut. Voimavarojen riittävyyttä tulee tällöin arvioida viime kädessä yksilöiden tarpeen, eikä keskimääräisen väestön perusteella.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin päätöksessä 23.4.2025 hyvinvointialueiden talousnormiston ja järjestämisvastuuta määrittävän lainsäädännön välisestä ristiriidasta (OKV/3069/10/2024) todetaan (s. 25 ja 28) lainsäädännön perusteella olevan selvää, että lisärahoitus on selkeästi tarkoitettu ensisijaiseksi menettelyksi tilanteessa, jossa rahoituksen taso vaarantaa palveluiden järjestämisen perusoikeuksien toteuttamisen turvaavalla tavalla ja lisärahoituksen hakeminen on alueen ensisijainen keino rahoituksen riittävyyden vaarantaessa

perustuslaissa ja laissa edellytetyt palvelut. Oikeuskansleri toteaa päätöksessä (s. 25–26), että yleisellä tasolla valtion velvollisuus on huolehtia siitä, että hyvinvointialueille annettava rahoitus on riittävää, ja hyvinvointialueiden velvollisuus on huolehtia siitä, että palveluja ei jätetä järjestämättä. Ei voida kuitenkaan välttyä siltä, että hyvinvointialueiden voi olla välttämätöntä priorisoida ja karsia joidenkin palvelujen osalta joitakin toimintoja siltä osin kuin lainsäädäntö jättää palveluiden järjestäjälle harkintavaltaa. Epäselvässä tilanteessa hyvinvointialueen on lisärahoitusta hakiessaan selvittäessään hakemuksensa perusteita pyrittävä osoittamaan, mitä sellaisia keinoja alueella käytännössä olisi käytettävissään taloutensa tasapainottamiseksi ja alijäämänsä kattamiseksi, jotka eivät vaaranna perusoikeuksia. Toisaalta valtioneuvoston päättäessä asiasta on asiaa valmistelevalle ministeriöllä selvittämisvelvollisuus ja päätöksen osalta perustelovelvollisuus.

Lisärahoitus on osa yksittäiselle hyvinvointialueelle kyseiselle varainhoitovuodelle maksettavaa yleiskatteellista rahoitusta ja lisärahoitus turvaa varainhoitovuoden rahoituksen tason siinä tilanteessa, jossa rahoitus ei muutoin olisi riittävä perusoikeuksien turvaamiseen kytkettyjen palvelujen järjestämiseen. Lisärahoituksen myöntäminen liittyy siten nimenomaan kyseessä olevan varainhoitovuoden rahoituksen tason riittävyden arviointiin. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös alueen mahdollisuuksiin tehdä omia toimenpiteitä rahoituksen riittävyden turvaamiseksi. Jos rahoituksen tason todetaan uhkaavan vaarantaa perusoikeuksiin liittyvien palvelujen järjestämisen alueella, liitetään alueelle myönnettävään lisärahoitukseen ehtoja, joilla palveluiden järjestäminen ja niihin tarvittava rahoitus jatkossa voidaan turvata.

Lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa voidaan päätyä myös siihen, että alueen rahoituksen todetaan olevan riittävä. Rahoituslain 11 §:n perustelujen (s. 946) mukaan, jos olisi arvioitavissa, että esille tuodut ongelmat eivät johdu siitä, että hyvinvointialueen rahoituksen taso lähtökohtaisesti olisi liian alhainen, vaan hyvinvointialue pystyisi omilla päätöksillään turvaamaan palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueita tulisi ohjata toteuttamaan valtion ja hyvinvointialueiden ohjaus- ja neuvotteluprosessissa todettuja hyvinvointialueilla toteutettavissa olevia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä toimenpiteitä ja muita mahdollisia toimenpiteitä.

Koska rahoituslaissa säädettyjen lisärahoituksen myöntämisperusteiden mukaan lisärahoitus on tarkoitettu kuluvan vuoden palvelujen rahoituksen turvaamiseen, sitä ei myönnetä alijäämän kattamiseen. Jos hyvinvointialue ei saa katettua alijäämää hyvinvointialueesta annetussa laissa säädettyssä määräajassa, valtiovarainministeriö voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä käynnistää arviointimenettelyn. Arviointimenettelyssä laaditaan yhdessä ministeriöiden ja hyvinvointialueen edustajien kanssa sopeuttamisohjelma alueen talouden

tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Alueen on päätettävä sopeuttamistoimista ohjelman mukaisesti. Sopeuttamishjelma voi ulottua alijäämän kattamiskautta pidemmälle ajalle.

2. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen lisärahoituksen edellytysten arviointi valmisteluryhmässä

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue on hakenut lisärahoitusta riittävien peruspalveluiden turvaamiseen 110,8 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Alueella on kertynyt alijäämää vuoden 2025 loppuun mennessä noin 130 miljoonaa euroa. Alueen mukaan kertyneen alijäämän kattaminen alueen omin sopeutustoimin lakisääteisessä määräajassa eli vuoden 2026 loppuun mennessä vaarantaisi yhdenvertaisten ja riittävien palvelujen toteutumisen alueella.

Valmisteluryhmä arvioi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen lisärahoituksen edellytyksiä vuonna 2026. Arviointiperusteina olivat rahoituslain esitöiden mukaisesti muun muassa palveluiden saatavuuden toteutunut kehitys, arviot saatavuuden ongelmista ja alueen mahdollisuuksista toteuttaa taloutensa ja toimintansa muutoksia sekä hyvinvointialueen taloudellinen tilanne.

Valmisteluryhmä tarkasteli alueen sosiaali- ja terveystalouden palveluiden järjestämistä toiminnallisten ja taloudellisten tietojen valossa hyödyntäen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Valtiokonttorin tietopohjaa, syksyn 2025 THL:n sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella koskevaa asiantuntija-arviota, valvontaviranomaisten selvityksiä ja päätöksiä sekä alueen toimittamaa materiaalia. Arvioinnissa ja erityisesti alueiden välisessä vertailussa on käytetty kustannustietojen osalta pääosin palveluluokkaraportointia vuodelta 2024, koska vuoden 2025 tiedot eivät olleet valmisteluryhmän työskentelyn aikana vielä käytettävissä.

Pelastustoimen palveluiden järjestämistä on arvioitu toiminnallisten ja taloudellisten tietojen valossa hyödyntäen Valtiokonttorin ja pelastustoimen toimenpiderekisterin tietoja, sisäministeriön tekemiä vuosittaisia selvityksiä, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston asiantuntija-arvioita ja valvontakäyntien muistioita (15.11.2023, 27.9.2024, 11.9.2025) sekä hyvinvointialueen vuosittaisia selvityksiä ja alueen lisärahoitusprosessiin toimittamia materiaaleja.

2.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen

Valmisteluryhmän arvion mukaan alueen lakisääteisten **terveystalouden palveluiden** riittävässä toteutumisessa ei ole havaittavissa merkittäviä puutteita, vaan monet palvelut ovat toteutuneet ja toteutuvat jopa maan keskiarvoa paremmin.

Perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitoon pääsy toteutuu pääosin terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädetyissä määrärajoissa. Alueen mukaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidon jatkuvuus on Suomen heikoin ja lisärahoitusta tarvittaisiin 1,7 miljoonaa euroa lääkäriresurssin ja hoitajaresurssin lisäämiseen hoidon jatkuvuuden parantamiseksi.

Myös erikoissairaanhoidon hoitoon pääsy toteutui pääosin vuonna 2025 terveydenhuoltolaissa säädetyissä määrärajoissa. Vuonna 2025 alle kuusi kuukautta erikoissairaanhoidon pääsyä odottaneiden osuus oli keskimäärin 93,8 prosenttia. Eniten ylityksiä oli käsikirurgiassa ja ortopediassa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (nyk. Lupa- ja valvontavirasto) on kehottanut 8.10.2025 annettussa päätöksessä (V/14961/2025) Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialuetta järjestämään kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn alueellaan lainmukaiseksi mahdollisimman nopeasti. Päätöksessä todetaan, että THL:n seurantatietojen 31.8.2025 mukaan Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella oli 410 (9,1) hoitoa yli kuusi kuukautta odottanutta. Yli kuusi kuukautta hoitoa odottaneita oli 31.8.2025 enemmän kuin 31.3.2025. Valviran päätöksessä on kiinnitetty huomiota myös erikoissairaanhoidossa kolmessa viikossa käsiteltäviin lähetteisiin. Alueen mukaan hoitoon pääsyn toteutuminen laissa säädetyissä määrärajoissa vuonna 2026 edellyttää käsikirurgien, ortopedien ja anestesiologian lisärekrytoiteja, jotka eivät onnistu ilman lisärahoitusta. Alueen mukaan erikoissairaanhoidossa ortopedien saatavuudessa on ollut jonkin verran haasteita. Käsikirurgian ja ortopedian jonojen purkuun tarvittava rahoitus olisi alueen näkemyksen mukaan noin 500 000 euroa.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella on tehty paljon toiminnallisia kehittämistoimenpiteitä, mutta palvelurakennetta tai palveluverkkoa ei ole kevennetty riittävästi, mikä tuo tehottomuutta ja todennäköisesti lisää kustannuksia. Alueella on kehittämistarpeita muun muassa hoidon jatkuvuudessa, perus- ja erityistason integraatiossa, uusien palvelumuotojen (ammattihenkilöiden työnjako, digitalisaatio, liikkuvat ja kotiin jalkautuvat palvelut) hyödyntämisessä sekä palvelun vaikuttavuudessa. THL:n asiantuntija-arvion mukaan alueella asiakkaita ohjautuu epätarkoituksenmukaisesti päivystykseen ja vuodeosastoille. Perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon käyttö on runsasta. Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2025 hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä toteutumisesta koskevan selvityksen mukaan Etelä-Pohjanmaalla oli perusterveydenhuollon vuodeosastohoidossa ikääntyneitä potilaita 195 potilasta per 1 000 vastaavan ikäistä kohden, mikä on enemmän kuin millään muulla hyvinvointialueella Suomessa. Päivystykseen tulleista kotihoidon asiakkaista maan kolmanneksi suurin osuus siirtyi osastohoitoon riittämättömän integraation seurauksena. Painopistettä olisi mahdollista siirtää kohti avohoitoa niin perusterveydenhuollossa kuin

erikoissairaanhoidossa ja näin päästä pienentämään edelleen sairaansijakapasiteettia muun muassa estettävissä olevien hoitajaksojen vähetessä. Valmisteluryhmän ministeriön edustajat ovat myös kiinnittäneet huomiota terveydenhuollon ja sosiaalihuollon väliseen työnjakoon ja hoito- ja palveluketjuihin sekä yhteensovittavien palveluiden palvelukokonaisuuksiin ja resurssien ohjaamiseen asiakkaiden palveluiden tarvetta vastaavasti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Perusterveydenhuollossa on painottunut kiirevastaanotto toiminta ja henkilöstövuokrausta on tarvittu. Viikonlopun kiirevastaanottoa on keskitetty jo Seinäjoelle. Käyntitilastojen perusteella tulisi edelleen tarkastella myös muun virka-ajan ulkopuolisen kiirevastaanoton todellista tarvetta alueella ja siihen liittyvää palveluverkkoa.

Alueen palveluverkko (sote-keskukset, sote-asemat ja sote-pisteet) vaikuttaa perusteettoman tiheältä sekä avopalveluissa että hajallaan sijaitsevien vuodeosastojen näkökulmasta. Ympäri vuorokautisen osastohoidon kokoaminen suurempiin yksiköihin tai osittainen keskittäminen keskussairaalan yhteyteen toisi todennäköisesti tehokkuutta henkilöstöresurssin ja tukipalveluiden käytössä ja olisi myös taloudellisesti järkevää sekä saattaisi osaltaan taata yhdenvertaista hoitoa ja vastata väestön palvelutarpeisiin.

Lisärahoitusprosessin aikana 9.2.2026 aluevaltuusto päätti palveluverkon muutoksista siten, että vuodeosastoverkkoa karsitaan lakkauttamalla vuodeosastot neljältä paikkakunnalta. Yhteensä vuodeosastorakennemuutoksista ja niihin kytkeytyvistä palveluiden muutoksista syntyy säästöä vuositasolla noin 5,3 miljoonaa euroa. Vuodeosastoverkon säästövaikutukset on sisällytetty vuoden 2026 talousarvioon. Samalla tehtiin päätös sosiaali- ja terveystalouden tarveperusteisesta palveluverkosta, joka sisälsi kahden sote-pisteen lakkauttamisen. Näiden päätösten jälkeen palveluverkko sisältää edelleen viisi sote-keskusta, kolme sote-asemaa, neljä sotepistettä ja 14 paikkakunnalle tarpeen mukaan käyttöön varattavia tiloja ja liikkuvia palveluita. Tarveperusteisen palveluverkon uudistamisen arvioidaan tuottavan säästöjä vuositasolla noin 3,4 miljoonaa euroa. Tarveperusteisesta palveluverkosta vuodelle 2026 kohdistuva säästövaikutus on arviolta noin 2 miljoonaa euroa, jota ei ole vielä huomioitu 2026 talousarviossa. Edellä mainittujen muutosten jälkeenkin alueen palveluverkkoa voidaan pitää verrattain tiheänä.

lääkäiden sosiaalipalvelut vastaavat alueella asiakkaiden tarpeisiin hyvin eikä käytettävissä olleiden tietojen perusteella ole nähtävissä viitteitä siitä, että asiakkaiden palvelut olisivat vaarantuneet tai vaarantumassa. Palvelut toteutuvat sosiaalihuoltolain (1301/2014) ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta

sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) mukaisesti ja asiakkaat ovat myös pääosin tyytyväisiä saamiinsa palveluihin.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen mukaan ikäihmisten sosiaalipalvelut ovat toteutuneet lainsäädännön mukaisesti vuonna 2025. Keskimääräinen odotusaika ympärivuorokautiseen palveluasumiseen on ollut 66 vuorokautta (laissa takarajana 90 vrk) ajalla 1.7.2025–31.12.2025. Alueen mukaan vuodelle 2026 ikäihmisten asumispalveluihin tarvittaisiin talousarvioon nähden rahoituksen lisäämistä arviolta noin 1,7 miljoonaa euroa, jolla voitaisiin hankkia asumispalvelupaikkoja ikäihmisille. Tältä osin valmisteluryhmä ei arvioinut olevan kyse lakisääteisten palvelujen vaarantumisesta. Alueen on mahdollista parantaa palveluiden kustannusvaikuttavuutta keventämällä ja kehittämällä ikääntyneiden palvelujärjestelmää sekä tarkastelemalla palveluverkkoa.

THL:n asiantuntija-arvion mukaan ikääntyneiden raskas palvelurakenne aiheuttaa suuria kustannuksia. Asumispalvelut painottuvat raskaaseen ympärivuorokautiseen asumiseen ja yhteisöllisen asumisen lisäämiseen tulisikin löytää keinoja. Yhteisöllinen asuminen voi myös olla paremmin tarpeita vastaava ja kustannustehokkaampi palvelumuoto osalle nyt paljon kotihoidon käyntejä saavista asiakkaista. Myös palveluverkkoa tulee tarkastella toimipisteiden ja asumispalveluyksiköiden asiakastarpeita vastaavan sijoittumisen näkökulmasta. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen mukaan poliittinen päätöksenteko on hidastanut palvelurakenteen keventämistä ja muun muassa yhteisöllisen asumisen lisäämistä. Aikaisemmin tehdyillä päätöksillä olisi voitu parantaa vuoden 2026 kustannustehokkuutta.

Työikäisten ja vammaisten henkilöiden sosiaalipalvelut toteutuvat lainsäädännön mukaisesti ja jopa hieman keskimääräistä paremmin kuin muilla hyvinvointialueilla. Merkkejä palvelujen vaarantumisesta ei ole käytettävissä olleiden tietojen perusteella nähtävissä.

Alueen mukaan vuoden 2026 talousarviossa pysyminen voi osaltaan vaarantaa järjestämisvastuun toteutumisen vammaisten palveluissa, koska talousarviossa pysyminen edellyttäisi vammaisten asumispalveluissa 58 asiakaspaikan vähentämistä ostopalveluista (n. 5 milj. euroa). Valmisteluryhmän arvion mukaan vammaisten henkilöiden asumispalvelujen osalta ei ole kyse lakisääteisten palvelujen toteutumisen puutteesta, vaan tarpeesta kehittää alueen palvelurakennetta siten, että asumispalveluihin jonottavat asiakkaat pystytään ohjaamaan epätarkoituksenmukaisista ja kalliimmista palveluista, nykyistä nopeammin heidän tarpeitaan vastaaviin palveluihin. Alueen tulee jatkaa vammaispalveluissa raskaampien palvelujen hallittuun purkamiseen tähtäviä toimenpiteitä kustannusrakenteen keventämiseksi huolehtien siitä, että asiakkaat saavat tarpeisiinsa vastaavat palvelut.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen järjestämisen tehtävässä alue näyttää suoriutuneen jopa hieman keskimääräistä paremmin eikä merkkejä palvelujen vaarantumisesta ole käytettävissä olleiden tietojen perusteella nähtävissä. Käytetyt resurssit ovat turvanneet palvelujen saatavuutta jopa keskitasoa paremmin. Lastensuojelun tarpeen tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointien käsittely ja valmistuminen toteutuvat pääosin laissa säädetyissä määräajoissa ja ne ovat toteutuneet selvästi paremmin kuin keskimäärin muualla Suomessa.

Lainsäädännön velvoitteet eivät toteudu opiskeluterveydenhuollon psykologien mitoituksen osalta ja myös kouluterveystarkastusten toteutumisessa on ollut haasteita. Haasteiden taustalla on psykologien ja lääkäreiden valtakunnallinen saatavuusongelma. Etelä-Pohjanmaa hyvinvointialue on katsonut, että lääkäripalveluiden vuokraaminen ratkaisisi kouluterveystarkastuksiin liittyviä puutteita.

Aluehallintovirasto on kiinnittänyt Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen huomiota 21.5.2025 antamassaan päätöksessä (LSSAVI/398/2025) opiskeluhuollon psykologipalveluiden saatavuuteen ja henkilöstön riittävyyteen. Aluehallintovirasto katsoi päätöksessään, ettei hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevissa opiskeluhuollon psykologipalveluissa ole riittävällä tavalla toteutuneet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 4 §:n 1 momentissa säädetyt velvoitteet palveluiden toteuttamisella yhdenvertaisesti ja asiakkaiden tarvetta vastaavasti. Hyvinvointialueen arvion mukaan opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat keväällä 2025 vastanneet väestön tarpeisiin. Hyvinvointialueen 13.2.2026 antaman tiedon mukaan koulupsykologien saatavuuden tilanne on parantunut viime kuukausina. Laskennallisesti psykologeja tulisi olla 41 henkilöä ja psykologeja puuttuu vielä 13 henkilöä. Rekrytoinnit ovat käynnissä ja laskennallisen vahvuuden mukaiset menot sisältyvät alueen vuoden 2026 talousarvioon.

Aluehallintovirasto on myös kiinnittänyt 10.7.2025 antamassaan päätöksessä (LSSAVI/5723/2025) huomiota Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kouluterveydenhuollon palveluiden saatavuuteen. Alueen mukaan kouluterveydenhuollon tarkastusten saattaminen lain mukaiselle tasolle edellyttää kuluvalle vuodelle 83 000 euron lisärahoitusta, koska lääkärin tarkastuksista 402 on jäänyt tekemättä 2024–2025 lukuvuoden aikana ja saman verran on vaarassa jäädä tekemättä myös 2025–2026 lukuvuonna.

2.2. Pelastustoimen järjestäminen

Valmisteluryhmän käytössä olevien tietojen perusteella alueen pelastustoimen palveluiden vaarantumista ei ole havaittavissa vuoden 2026 osalta.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelut vastaavat pääosin alueen riskejä ja uhkia. Pelastustoiminnan palveluissa on noussut esiin ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteiden puutteet Seinäjoella. Seinäjoen kaupungin alueella oli vuonna 2024 kaksi ruutua, joiden toimintavalmiuden aikatavoitteet eivät ole täyttyneet. Lupa- ja valvontavirastossa ei ole käynnissä olevia valvonta-asioita tai kanteluita koskien Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialuetta. Lupa- ja valvontavirasto on ottanut Seinäjoen kaupungin alueella toimintavalmiuden seurantaan, mutta tällä hetkellä ei ole kyse palveluiden vaarantumisesta vaan huomio pelastustoiminnan toimintavalmiuden kehittämistarpeesta.

2.3. Hyvinvointialueen taloudellinen tilanne vuonna 2026

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue saa vuonna 2026 valtion rahoitusta yhteensä noin 1 014 miljoonaa euroa (5 341 euroa/asukas). Vuoden 2026 talousarvion mukaan alueen toimintatulot ovat lisäksi 128,0 miljoonaa euroa. Toimintamenot ovat 1 098,5 miljoonaa euroa. Rahoitustulot ja -menot ovat yhteensä - 0,6 miljoonaa euroa. Poistot ovat 22,1 miljoonaa euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostuisi näin 21,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 toteutuessa talousarvion mukaisesti kumulatiivinen alijäämä vuoden 2026 lopussa olisi edelleen 111,8 miljoonaa euroa (589 euroa asukasta kohden).

Vuoden 2026 talousarvioon on sisällytetty uudistus-, tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelman toimenpiteinä 2.12.2025 aluehallituksen päättämien yhteistoimintaneuvotteluiden tulokset, vuodeosastoverkkoon liittyvien muutosesitysten vaikutukset ja muut toiminnalliset muutokset. Syksyllä 2025 käydyillä yhteistoimintaneuvotteluilla arvioitiin saatavan noin 12 miljoonan euron henkilöstövaikutukset vuositasona. Talousarvioon sisältyviä palveluverkkopäätöksiä lykääntyi vuoden 2026 alkupuolelle, jolloin talousarvion 2026 tavoitteita ei saatu kaikilta osin hyväksytyksi joulukuussa 2025. Talousarvio ei vielä sisällä esimerkiksi aluevaltuustossa 9.2.2026 hyväksyttyä palveluverkon uudistamista koskevaa säästövaikutusta, joka alueen mukaan on vuodelle 2026 noin 2 miljoonaa euroa. Nämä vaikutukset on tarkoitus huomioida talousarviomuutoksina myöhemmin.

Alueen mukaan se on saanut tarvittaessa lyhytaikaista rahoitusta. Karkean kassaennusteen mukaan vuonna 2026 joulukuun loppukassa ilman lyhytaikaista rahoitusta olisi noin 40 miljoonaa euroa negatiivinen, johon sopeutusohjelman

toimenpiteiden toteutumattomuus voisi aiheuttaa enimmillään noin 20 miljoonan euron lisäyksen. Lyhytaikaista rahoitusta on käytettävissä tililimiitti 20 miljoonaa euroa sekä valtuus nostaa lyhytaikaista lainaa 80 miljoonaa euroa. Alueen kassan riittävyys vuodelle 2026 on täten turvattu.

2.4. Kokonaisarvio vuoden 2026 lisärahoitustarpeesta

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue hakee lisärahoitusta riittävien peruspalveluiden turvaamiseen 110,8 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Alueella on kertynyt alijäämää vuoden 2025 loppuun mennessä noin 130 miljoonaa euroa. Alueen mukaan kertyneen alijäämän kattaminen alueen omin sopeutustoimin lakisääteisessä määräajassa vuoden 2026 loppuun mennessä vaarantaisi yhdenvertaisten ja riittävien palvelujen toteutumisen Etelä-Pohjanmaalla.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue saa vuonna 2026 valtion yleiskatteellista rahoitusta yhteensä noin 1014 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 talousarvion mukaan alueen toimintatulot ovat lisäksi 128 miljoonaa euroa. Toimintamenot ovat 1 098,5 miljoonaa euroa ja rahoitustulot ja -menot ovat yhteensä -0,6 miljoonaa euroa. Lisäksi poistot ovat 22,1 miljoonaa euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostuisi näin 21,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 toteutuessa talousarvion mukaisesti kumulatiivinen alijäämä vuoden 2026 lopussa olisi edelleen 111,8 miljoonaa euroa (589 euroa asukasta kohden).

Valmisteluryhmän arvion mukaan Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut toteutuvat kuluvana vuonna pääosin lainsäädännön mukaisesti. Lakisääteisten palvelujen toteutumisessa on todettu joitakin puutteita (erikoissairaanhoidon kiireettömään hoitoon pääsyssä, kouluterveydenhuollon tarkastusten toteutumisessa ja opiskeluhuollon psykologipalveluissa). Psykologipalveluja koskevat korjaustoimenpiteet on jo otettu huomioon alueen vuoden 2026 talousarviossa sekä lisäksi on huomioitu 200 000 euroa kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn saattamiseen lakisääteiselle tasolle. Lisäksi erikoissairaanhoidon kiireettömän hoitotakuun toteutuminen edellyttäisi alueen arvion mukaan 300 000 euron lisäkustannusta vuodelle 2026 sekä kouluterveystarkastusten 83 000 euron lisäkustannusta vuodelle 2026. Alueen mukaan 1,7 miljoonaa euroa tarvittaisiin perusterveydenhuollon hoitajien ja lääkäreiden antaman hoidon jatkuvuuden turvaamiseen. Alueella on arvioitu olevan tarvetta lisätä vuodelle 2026 määrärahoja myös ikäihmisten ja vammaisten palveluihin, mutta tältä osin valmisteluryhmä ei arvioinut olevan kyse lakisääteisten palvelujen vaarantumisesta, vaan palvelujärjestelmän kehittämistoimista Siten, ottaen huomioon alueen vuoden 2026 ylijäämäisen talousarvion, havaitut puutteet ovat kustannuksiltaan sellaisia, että alueella olisi mahdollisuus turvata palvelut omilla toimillaan kuluvan vuoden rahoitusta uudelleen kohdentamalla. Lisäksi osin kyse

on myös vaikeasta henkilöstön saatavuudesta, joka koskee muitakin hyvinvointialueita.

Alueen maksuvalmius vuodelle 2026 on turvattu, sillä alue pystyy turvaamaan palvelujen rahoittamisen muun muassa lyhytaikaisella lainalla.

Alueella on edelleen myös käyttämätöntä sopeutuspotentiaalia. Aluetta koskevien talous- ja toimintatietojen sekä kokouksissa saatujen selvitysten perusteella alueen palvelurakenne on raskas, palveluverkko on laaja, palveluita on tarjottu osin yli lakisääteisen tason sekä palveluiden järjestämiseen käytettäviä tiloja on liikaa suhteessa tarpeeseen. Alueen asukaskohtaiset nettokustannukset ylittävät monin paikoin huomattavasti maan keskimääräisen tason, eikä tilanne ole perusteltavissa pelkästään korkeammalla palvelutarpeella.

Alueelle on annettu valtion ohjaukseen liittyen suosituksia poliittisen päätöksentekokyvyn varmistamiseksi talouden tasapainottamiseksi ja palveluiden uudistamiseksi. Alueen väestöennusteet ja aluerakenteen muutokset huomioiden alueen palveluverkkoa olisi kevennettävä vastaamaan palvelutarpeiden mukaista saatavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Alueella on tehty palveluverkon sopeuttamiseksi vuonna 2026 oikeansuuntaisia päätöksiä, mutta ne ovat edelleen tulevaisuuteen nähden riittämättömiä. Määrätietoista kehittämistä on tarpeen jatkaa, jotta alue saa jatkossa sekä rahoituksen että henkilöstön riittämään asukkaiden palvelutarpeiden mukaisesti.

Edellä kuvatun perusteella valmisteluryhmän ministeriöiden edustajat katsovat, että edellytykset lisärahoituksen myöntämiselle eivät täyty. Alueen on käytettävä kuluvan vuoden rahoitus palvelujen turvaamiseen. Alueella on siten mahdollisuus omalla päätöksenteollaan turvata perusoikeuksiin liittyvien palveluiden ja muiden lakisääteisten tehtävien järjestäminen vuonna 2026.

Oikeuskansleri on todennut palvelujen järjestämistä ja alijäämän kattamista koskevan lainsäädännön välistä suhdetta koskevassa ratkaisussaan (OKV 3069/10/2024), että perustuslakiin ja lakiin perustuvia palveluita ei voida jättää lainvastaisella tavalla hoitamatta hyvinvointialueella alijäämän kattamisveloitteen toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaa myös sitä, että alueen tulee laatia vuosittain talousarvio siten, että lakisääteisten tehtävien järjestämiseen varataan tarvittavat varat. Hyvinvointialueen tulee tehdä talouden tasapainon saavuttamiseksi sopeutustoimia sen verran kuin on mahdollista ilman, että perustuslaissa jokaiselle turvatut riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut tai pelastustoimen palvelut vaarantuvat lainvastaisella tavalla.

Koska rahoituslaissa säädettyjen lisärahoituksen myöntämisperusteiden mukaan lisärahoitus on tarkoitettu kuluvan vuoden palvelujen rahoituksen turvaamiseen,

sitä ei myönnetä alijäämän kattamiseen. Jos hyvinvointialue ei saa katettua alijäämää hyvinvointialueesta annetussa laissa säädettyssä määräjassa, valtiovarainministeriö voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä käynnistää arviointimenettelyn. Arviointimenettelyssä laaditaan yhdessä ministeriöiden ja hyvinvointialueen edustajien kanssa sopeuttamisohjelma alueen talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Alueen on päätettävä sopeuttamistoimista ohjelman mukaisesti. Sopeuttamisohjelma voi ulottua alijäämän kattamiskautta pidemmälle ajalle.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen edustajat toivat valmisteluryhmän muistiossa esille eriävän näkemyksen, jonka mukaan palvelujärjestelmän sopeuttaminen olisi mahdollistanut alijäämän kattamisen lakisääteisesti, mikäli rahoituslain mukainen tarvevakioitu rahoitus määräytyisi oikein.

Hyvinvointialueen mukaan nykyinen rahoitusmalli mittaa alueiden kirjaamiskäytäntöjä, eikä väestön todellista palvelutarvetta. Rahoituksessa ei oteta huomioon tarvemallin tietopohjassa olleita virheitä eikä relevantteja diagnoositietoja, jolloin rahoituksen taso ei turvaa lakisääteisten palveluita ja perusoikeuksien toteutumista. Lisäksi rahoitusmalli ei kohtelee alueita yhdenvertaisesti, vaan on vääristänyt alueiden rahoitusta ja osaltaan johtanut mittavien alijäämien syntymiseen. Alueen mukaan tarvekertoimen laskenta kahden viimeisimmän saatavilla olevan vuoden keskiarvona on vähentänyt Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen rahoitusta vuodelle 2026 noin 10 miljoonalla eurolla. Myös yksityisten diagnoositietojen huomioiminen osana rahoitusjärjestelmää on heikentänyt alueen taloudellista asemaa. Lisäksi rahoitusmalliin tulevat jatkuvat muutokset heikentävät taloussuunnittelun perustaa talouden tasapainottamisen kriittisinä vuosina.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen mukaan alueen ei ole mahdollista kattaa alijäämiä lainsäädännön määrittelemässä aikataulussa, sillä tämä johtaisi palveluiden tietoiseen vaarantamiseen. Vaikka alueella palvelujärjestelmä toimii yleisellä tasolla hyvin, niin palveluissa on alueita, jotka eivät täytä lakisääteisiä vaatimuksia. Tällöin lainsäädännön noudattaminen edellyttää lisäpanostuksia kyseessä oleviin kohteisiin, mikä taas vähentäisi resursointia muista palveluista ja voisi näissä johtaa lainvastaiseen tilaan.

3. Valtioneuvoston arviointi lisärahoituksen edellytyksistä

Valtioneuvosto toteaa, että saatavissa olevien tietojen perusteella asukkaiden perusoikeudet tai lakisääteiset palvelut eivät ole Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella vaarantuneet riittämättömästä rahoituksen tasosta johtuen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut toteutuvat alueella pääosin lainsäädännön mukaisesti. Valmisteluryhmän arvion mukaan palvelujen lainsäädännön mukaisessa toteutumisessa on havaittu joitakin puutteita, jotka koskevat erikoissairaanhoidon kiirettömään hoitoon pääsyä, kouluterveydenhuollon tarkastusten toteutumista ja opiskeluhuollon psykologipalveluita. Kiirettömän erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyn lainmukaiseksi saattamista koskevaa määrärahan lisäystä (200 000 euroa) ja kouluterveystarkastusten puutteiden (83 000 euroa) korjaamisen edellyttämää rahoitusta ei ole vielä otettu huomioon alueen vuoden 2026 talousarviossa. Valmisteluryhmän ministeriöiden edustajien mukaan alueella on kuluvana vuonna käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa mahdollisuus korjata palvelujen toteutumisessa havaitut puutteet.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen vuoden 2026 talousarvion mukaan tilikauden ylijäämäksi muodostuisi 21,2 miljoonaa euroa. Kokonaisuutena arvioiden alueen rahoituksen taso kuluvana vuonna riittäisi siten lakisääteisten palvelujen kustannusten kattamiseen, ottaen huomioon myös palveluissa tunnistettujen puutteiden korjaustoimenpiteiden arvioidut kustannukset. Lisäksi alueella on edelleen käyttämätöntä toiminnan ja talouden sopeutuspotentiaalia. Alue pystyy turvaamaan maksuvalmiutensa lyhytaikaisen lainan turvin, joten alueen kassan riittävyys vuodelle 2026 on turvattu.

Valtioneuvoston mukaan on arvioitavissa, että hakemuksessa ja valmisteluryhmässä esille tuodut ongelmat eivät johdu siitä, että hyvinvointialueen rahoituksen taso lähtökohtaisesti olisi liian alhainen, vaan hyvinvointialue pystyisi omilla päätöksillään turvaamaan palvelujen järjestämisen.

Lisärahoitusoikeutta ja tarvittavan lisärahoituksen määrää arvioitaessa lähtökohtana on, että hyvinvointialueen tulee kohdentaa rahoitus ensisijaisesti palvelujen järjestämiseen. Hyvinvointialueen tulee tehdä talouden tasapainon saavuttamiseksi sopeutustoimia sen verran kuin on mahdollista ilman, että perustuslaissa jokaiselle turvatut riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut tai pelastustoimen palvelut vaarantuvat lainvastaisella tavalla.

Koska rahoituslaissa säädettyjen myöntämisperusteiden mukaan lisärahoitus on tarkoitettu kuluvan vuoden palvelujen rahoituksen turvaamiseen, lisärahoitusta ei myönnetä alijäämän kattamiseen. Jos hyvinvointialue ei saa katettua alijäämää hyvinvointialueesta annetun laissa säädettyssä määräajassa, valtiovarainministeriö voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä käynnistää arviointimenettelyn.

Rahoituslain 30 §:n mukaan, jos hyvinvointialue on tyytymätön päätökseen hyvinvointialueen lisärahoituksen myöntämisestä, hyvinvointialueella on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä päätöksen tehneelle viranomaiselle oikaisuvaatimus. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Kunta- ja alueministeri

Anna-Kaisa Ikonen

Hallitusneuvos

Eeva Mäenpää